

Praksis+ Perspektiv

1.4

Tema: Relationen i vejledningen

Praksis + Perspektiv er en temaserie, der gennem fire hæfter giver gode eksempler, inspiration og viden om nogle af de områder og udfordringer, som optager vejledere i deres daglige arbejde. De fire temahæfter sætter fokus på: **1.4 Relationen i vejledningen**, **2.4 Opsøgende vejledning**, **3.4 Inddragelse af forældre i vejledningen** og **4.4 Samarbejde på tværs - om vejledning og uddannelse**. De fire temahæfter udspringer af satspuljeprojektet Brug for alle unge, som i perioden 2015-2018 har samarbejdet med uddannelsesvejledere om at udvikle vejledningen for ikke-uddannelsesparate unge.

Om Brug for alle unge

Brug for alle unge (BFAU) har i perioden 2015-2018 sat fokus på vejledning af unge og understøttet Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) i deres arbejde med at få en endnu større andel af de ikke-uddannelsesparate unge til at påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse. Indsatsen er finansieret af satspuljen.

BFAU har siden etableringen i 2003 arbejdet med flere forskellige indsætter, der alle har haft en overordnet målsætning om at støtte unge i at påbegynde og gennemføre en uddannelse.

Samarbejde med UU

Denne indsats udmøntes i et tæt samarbejde med UU og sigter mod at give vejledningscentrene et metodisk kvalitetsløft og styrke deres samarbejde med andre aktører. Indsatsen udmøntes i tre forskellige indsatsområder (se næste side).

Tilgang

I alle BFAU's indsætter er der fokus på en helhedsorienteret tilgang, og derfor er de vigtige temaer som motivation, lokalt aktørsamarbejde og forældresamarbejde centralt i mange af BFAU's indsætter.

Mere overordnet er BFAU's rolle at fungere som rådgivende instans, at formidle og etablere tværgående netværkssamarbejder, samt at sikre videndeling mv.

Forankring og videndeling

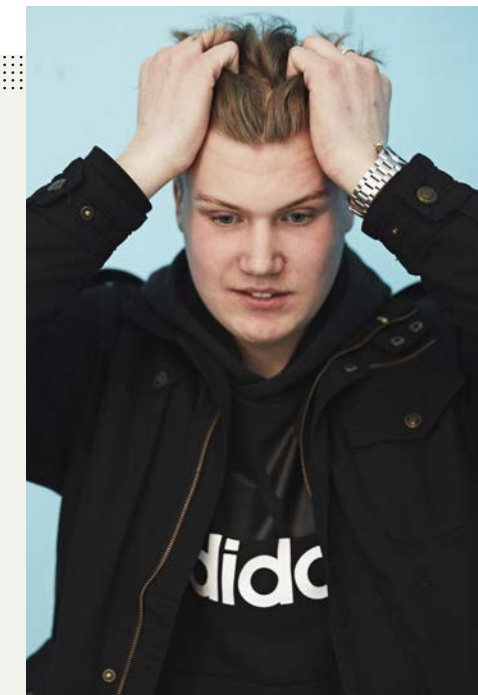
BFAU har i alle projekter et stort fokus på forankring. Initiativerne skal være bæredygtige lokalt, også efter at projektperioden er afsluttet. Der tages derfor udgangspunkt i metoder, som virker for det enkelte udførende vejledningscenter, men samtidig metoder, som kan udvikles og udbredes, så alle vejledningscentre kan integrere dem i deres praksis.

Læs om de tre indsatsområder →

Tema: Relationen i vejledningen

1.4

- 05 **Forord**
af Birgitte Hansen, direktør i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.
- 08 **Indsigt: Det relationelle mirakel**
Per Schultz Jørgensen skriver om, hvordan man kan hjælpe unge i mistrivsel til større robusthed.
- 20 **Relationer kan nærmest alt**
Positiv psykologi har givet udskolings elever i Ringsted større selvværd og mindre fravær.
- 26 **Projektoversigter**
Brug for alle unges projekter på Vestsjælland, Sydfyn, Jammerbugt, Mors, Guldborgsund, Skive og Viborg.

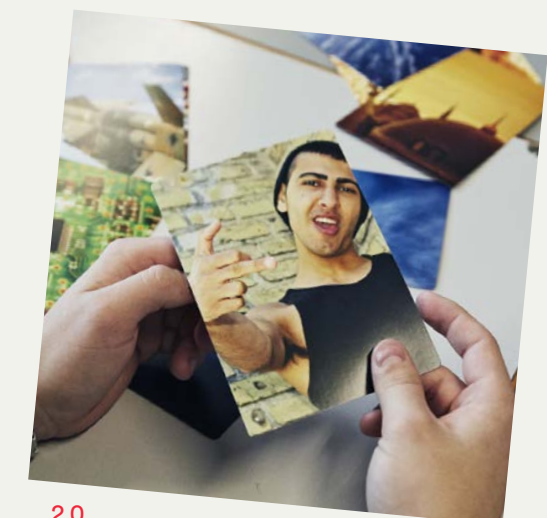

38

- 30 **Forankring: Det er super at få lov til at bruge værktøjet**
UU-leder i Sydfyn, Anne Marie Nyborg, fortæller om udfordringer og gode erfaringer. Hun giver tre gode råd til forankring.
- 34 **Udsyn: Det fremmer relationen, hvis man ved, at den anden ikke går**
Filosof Anders Fogh Jensen om relationer og forbindelser, nærhed og distance.
- 38 **Eftertanken: Den store sidegevinst er relationen**
Vejleder Susanne Kjærsgaard reflekterer over sine erfaringer fra et projekt om gruppevejledning i den kollektive vejledning.
- 40 **Gode råd fra projekterne**
Erfaringer fra Skive, København og Jammerbugt.

08

20

Brug for alle unge indsatsområder

DET FØRSTE INDSATSOMRÅDE er et samarbejde med ni UU-centre, der geografisk er placeret i områder med en særlig høj andel af ikke-uddannelsesparate unge. Der bliver arbejdet med flere forskellige initiativer, der alle er forankrede i UU-centrene. Initiativerne er baseret på et samarbejde med andre lokale aktører, herunder folkeskoler, ungdomsskoler, klub- og fritidstilbud, foreninger, boligsociale aktører, ungdomsuddannelser, virksomheder m.fl.

DET ANDET INDSATSOMRÅDE fungerer som et samarbejde med 15 UU-centre med fokus på at udvikle og afprøve forskellige vejledningsmetoder og -koncepter i UU's vejledning af målgruppen. Indsatsen er bygget op omkring arbejdet i tre forskningscirkler under overskrifterne 'Unge fra uddannelsesfremmede miljøer', 'Forældre' og 'Psykisk sårbare unge'. Efter

en refleksions- og udviklingsfase over cirka halvandet år har centrene afprøvet resultaterne af udviklingsarbejdet i endnu et år, hvorefter forskningscirklerne er blevet videreført i vejledernetværk. Vejledernetværkene har fungeret som et forum, hvor centrene kunne dele deres gode erfaringer med henblik på at fastholde udviklingen af egen praksis og løbende samle op på erfaringer.

DET TREDJE INDSATSOMRÅDE handler om løbende gennem hele indsatsperioden at formidle erfaringer og viden fra arbejdet i indsats 1 og 2, så det kommer hele vejledningssektoren til gode. Denne indsats består af kommunikation, videndeling, udbredelse af best practice og netværksdannelse på tværs af centrene. Det er elementer, som alle har været med til at bidrage til publikationsrækken *Praksis & Perspektiv*.

Det første indsatsområde

Brug for alle unge samarbejder med:

- 1 UU Bornholm
- 2 UU Sydfyn
- 3 UU Djursland
- 4 UU Herning
- 5 UU København
- 6 UU Guldborgsund
- 7 UU Randers
- 8 UU Sjælland Syd
- 9 UU Vestegnen

Det andet indsatsområde: Forskningscirkler

1

Unge fra uddannelsesfremmede miljøer:

I denne cirkel er der fokus på unge fra uddannelsesfremmede miljøer, herunder socialt udsatte unge, og på, hvordan vejledningen kan bidrage til at nedbryde såkaldt negativ social arv.

- UU Vestsjælland
- UU Nord
- UU Vallensbæk
- UU Odense og Omegn
- UU Øresund

2

Forældre

Denne cirkel har fokus på, hvordan vejlederen i højere grad kan inddrage og samarbejde med forældre til ikke-uddannelsesparate unge, herunder socialt udsatte forældre, tosprogede forældre samt forældre til psykisk sårbare unge og unge med misbrug.

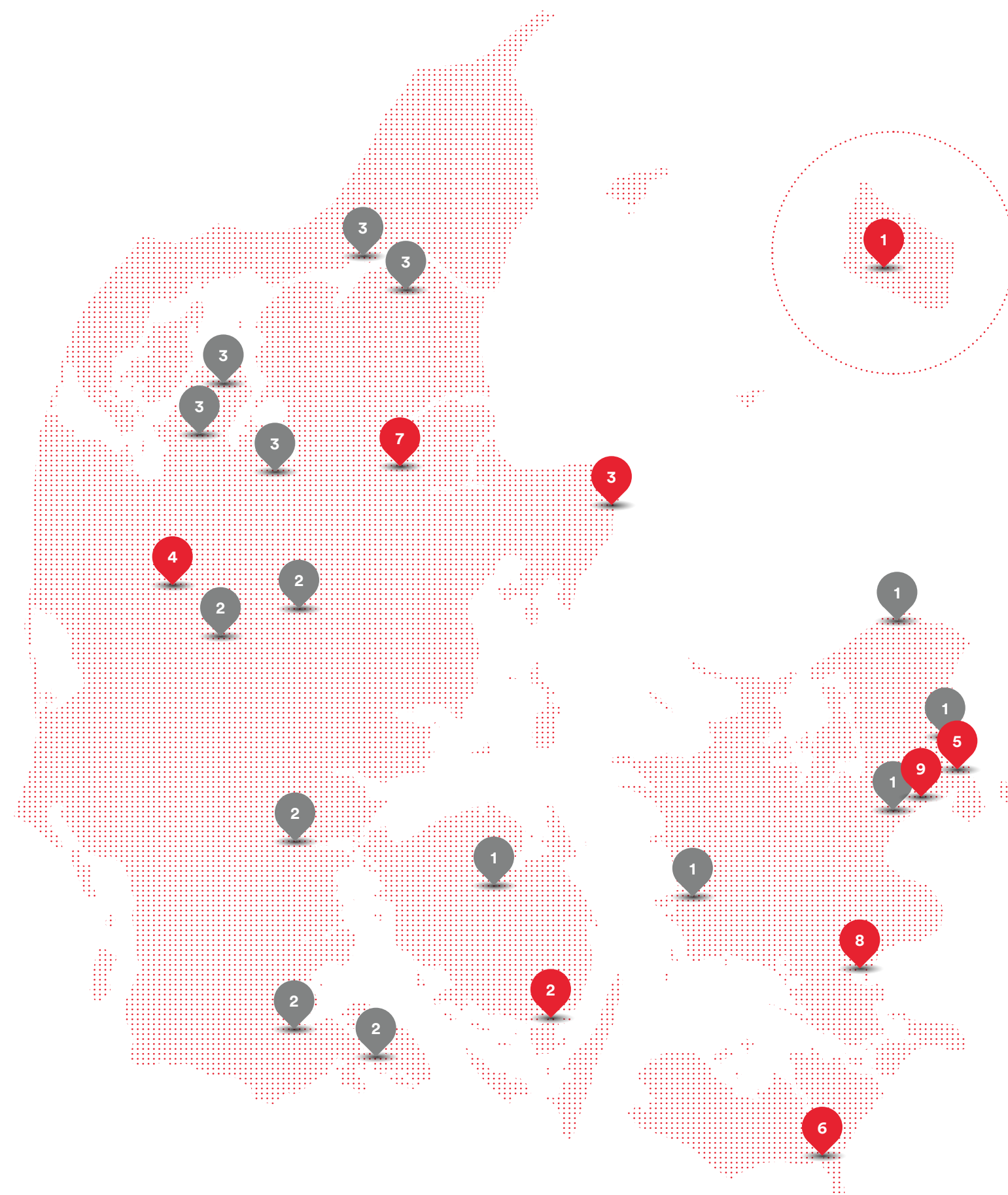
- UU Silkeborg
- UU Ikast-Brande
- UU Sønderborg
- UU Aabenraa
- UU Kolding

3

Psykisk sårbare unge

Cirklen har fokus på psykisk sårbare unge, herunder unge med lav grad af robusthed, ensomme unge og unge med misbrug.

- UU Mors
- UU Jammerbugt
- UU Skive
- UU Aalborg
- UU Viborg

DE UNGES STEMME

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...

Skole og praktik?

“Jamen altså – det der med, at man kan komme ud i noget mere praktik ved at gå op til vejlederen, det er meget dejligt. Det er mange år af ens liv, man bruger i skolen. Så lige at komme ud og få en pause og lave noget andet, det er dejligt. Selvom jeg havde fri klokken fire hver dag, så gik tiden hurtigere, end den gør her. Der var noget at lave hele tiden.”

Mads, 15 år, Aabybro

Tema:
Relationen i vejledningen
September 2018

Udgivet af
Undervisningsministeriet
- Styrelsen for
Undervisning og Kvalitet
Brug for alle unge
www.bfau.dk

Redaktion:
Brug for alle unge:
Helene Valgreen
pædagogisk konsulent
Inaam Illahi Sahibzada
pædagogisk konsulent
Signe Wester
fuldmægtig
Schultz:
Birgit Heie
chefkonsulent

Art direction & layout:
Toke Mammen Bjorneboe
www.tokeo.net

Foto:
Ulrik Jantzen

En særlig tak til alle de frivillige unge og voksne på arkivbillederne, som ikke indgår i de beskrevne projekter i hæftet.

Tryk: Rosendahl
Oplag: 5000
ISBN:
978-87-603-3171-8 (trykt)
978-87-603-3170-1 (web)

Kan downloades gratis på:
www.bfau.dk
www.brugforalleunge.dk
www.emu.dk

OBS
De unges stemmer i hæftet er baseret på interviews med unge fra UU Guldborgsund, UU Jammerbugt og UU Viborg.

De unges stemmer er anonymiserede.

UNDERSVINGSMINISTERIET

I Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har vi fokus på at bidrage til at udvikle praksis gennem teoretisk inspiration og ved at sikre videndeling på tværs. Derfor udgiver vi publikationsrækken, Praksis & Perspektiv, som består af fire temahæfter med fokus på nogle af de udfordringer, som optager vejlederne i deres daglige arbejde. Det er mig en stor glæde at præsentere det første temahæfte: **Relationen i vejledningen**.

Relationer i vejledningen udgør kernen i *Brug for alle unges* arbejde. Stærke relationer er ofte afgørende for, om en indsats lykkes med at hjælpe og støtte den unge. At opbygge stærke relationer er ikke kun afgørende på det personlige plan mellem den professionelle og unge, men i høj grad også indbyrdes mellem de professionelle og indbyrdes mellem de unge.

En god relation til en ung er noget, de fleste vejledere og lærere efterstræber. Men hvordan bygges den gode relation op? Den relation, der gør, at den unge kommer positivt videre i sit liv og overkommer bumpene på vejen?

Temahæftet giver viden og inspiration og viser en lang række gode eksempler på, hvordan vejledere rundt om i landet hver dag bygger relationer til unge, der har brug for en støttende hånd. Det er et anvendelsesorienteret idékatalog, der med sit inspirerende indhold forhåbentlig giver anledning til arbejdet med at styrke de relationsbårne indsatser.

God fornøjelse.

Birgitte Hansen,

direktør i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Praksis & Perspektiv består af fire temahæfter, der giver gode eksempler, inspiration og viden om nogle af de områder og udfordringer, som optager vejledere i deres daglige arbejde.

Serien er udviklet på baggrund af de erfaringer, resultater og metoder som satspuljeprojektet Brug for alle unge og Ungdommens Uddannelsesvejledning i samarbejde har opnået og udviklet gennem en fireårig projektperiode.

1.4

Relationen i vejledningen

En god relation til en ung er noget, de fleste vejledere og lærere efterstræber. Men hvordan bygges den gode relation op? Den relation, der gør, at den unge kommer positivt videre i sit liv og overkommer bumpene på vejen. Relationer bygges ikke op ved blot at stryge hinanden med hårene. Det er ofte den lærer, der i folkeskolen blev ved med at udfordre os på en konstruktiv måde, der får størst betydning. Det er den lærer, vi husker. Relationer bygges op med tillid, udfordringer og også gerne med en god portion humor.

Relationen i vejledningen har været kernen i Brug for alle unges arbejde gennem alle årene. Stærke relationer er ofte det, der bærer en indsats. Det gælder på det personlige plan mellem den professionelle og den unge, men i høj grad også indbyrdes mellem de professionelle og indbyrdes mellem de unge. Relationerne er ofte det, der betyder, at alle vil gøre noget ekstra for, at en indsats for alvor folder sig ud.

Temaet giver viden og inspiration og viser en lang række gode eksempler på, hvordan vejledere rundt om i landet hver dag opbygger relationer med unge, der har brug for en støttende hånd.

2.4

Opsøgende vejledning

At flytte vejledningen ud af kontorerne, i øjenhøjde med de unge, giver en række fordele og mulighed for at nå de unge, som måske har det største vejledningsbehov, men ikke altid de bedste erfaringer med autoriteter.

Den opsøgende vejledning udspiller sig i miljøer, der ikke er vejledningens hjemmebane, og det kan udfordre både vejlederen og den måde, vejledningen normalt fungerer på. Opsøgende vejledning stiller krav til vejlederens personlige og faglige kompetencer: krav om at være til stede, fornemme en stemning, se øjeblikkets muligheder og improvisere, så vejledningen bliver komplementeret og sat i perspektiv til omgivelserne.

Temaet stiller skarpt på en række af de dilemmaer, som den opsøgende vejledning står over for i krydsfeltet mellem det påtrængende og det støttende. En række gode eksempler giver viden om og idéer til, hvordan den opsøgende vejledning kan udfolde sig der, hvor de unge er.

3.4

Inddragelse af forældre i vejledningen

Alle forældre ønsker det bedste for deres børn. Nogle forældre er meget aktive i deres børns skoleliv og meget aktivt interesserede i deres uddannelsesvalg. Andre forældre har svært ved at magte opgaven, selvom de gerne ville – måske fordi de selv er udfordrede.

Forældrenes deltagelse i deres børns skole og uddannelsesvalg er vigtigere end nogensinde før. Men samtidig oplever mange forældre, at opgaven er vanskelig. De har brug for støtte.

I regi af Brug for alle unge har flere vejledere kastet sig ud i at lave undersøgelser, høringer mv. for at høre, hvad forældrene har brug for, og hvad de synes er svært i forhold til deres børns uddannelsesvalg. Svarene er mange, og der er behov for vejledere, der kan spille på mange strenge for at opnå mest muligt i samarbejdet.

Denne viden formidles i temaet, som også giver inspiration og gode råd til alle, som ønsker at styrke og udvikle samarbejdet med de unges forældre for at hjælpe dem med at støtte, guide og udfordre deres børn i uddannelsesvalget.

4.4

Samarbejde på tværs – om vejledning og uddannelse

Lærere, vejledere, rådgivere ved ungdomsuddannelserne, rådgivere og behandlere ved PPR, sagsbehandlere, familierådgivere ... der kan være mange fagprofessionelle omkring unge, der er vurderet ikke-uddannelsesparate. Hver har de deres faglighed og særlige indfaldsvinkel til den unge, og ofte er der brug for en kombination af fagligheder.

Det bedste og mest holdbare udkom af vejledningen opnås ved, at alle aktører, der har en aktie i den unge, tager ansvar, spiller sammen og viser den unge, at der er sammenhæng og progression i den tilbudte indsats. Derfor har næsten alle UU-centre, der har deltaget i Brug for alle unge, igangsat deres indsatser med én eller flere samarbejdspartnere. Og ofte er det lykkedes at transformere det uformelle samarbejde mellem de fagprofessionelle til et gensidigt forpligtende samarbejde med vejlederne som omdrejningspunkt.

Temaet sætter fokus på de gevinster, der opnås ved, at samarbejdet mellem de forskellige institutioner omkring ikke-uddannelsesparate unge formaliseres, intensiveres og gøres forpligtende. Der er inspiration og gode idéer at hente i de mange erfaringer, som projekterne har givet i de deltagende kommuner.

Det relationelle mirakel

En stor gruppe unge har tabt modet på den ene eller den anden måde. Per Schultz Jørgensen mener, at vi skal møde dem på en ny måde, se noget nyt hos dem og hjælpe dem til et nyt ansvar i deres liv. Et sådant møde sker i det relationelle mirakel, hvor vi oplever os forstået og løftet.

PER SCHULTZ JØRGENSEN

psykolog, dr.phil. og professor emeritus i socialpsykologi ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet.

Af Per Schultz Jørgensen

MANGE UNGE MISTER modet. De får det dårligt, dropper ud af uddannelsen eller skal have hjælp for at komme videre i deres liv.

Som om de ikke oplever at have ressourcer til at klare dagen og vejen og heller ikke kan se åbninger til hjælp hos mor og far eller venner. Og læreren er måske ikke den, de så betror sig til. De føler sig alene over for et pres, som de ikke kan leve op til. En dag bliver det for stort, og de bliver ramt af mismod eller giver op.

Denne artikel handler om gruppen af unge, der har tabt modet på den ene eller den anden måde. Synspunktet er, at vi skal møde dem på en ny måde, se noget nyt hos dem – og hjælpe dem til et nyt ansvar i deres liv. Et sådant møde sker i det relationelle mirakel, hvor vi oplever os forstået og løftet.

Pia og alle de andre

Pia på 17 år er lige begyndt på SOSU-uddannelsen, og hun fortæller, at hun faktisk en dag kunne tænke sig at læse videre til sygeplejerske. Det lyder rigtig godt og kunne godt vise os en pige, der er på vej i uddannelsessystemet. Eksemplet ligger nogle år tilbage, men ifølge den nyeste ungdomsforskning er det fortsat aktuelt! Pia fortæller, at hun bor sammen med sin mor og stedfar og fire mindre søskende i en treværelses lejlighed. >

Indimellem oplever hun, at det er svært at finde tid til sig selv, hvad man ikke kan overraskes over. Men stadigvæk er Pias historie ikke usædvanlig. Hun er én blandt mange, der skal finde ud af det i en familie efter en skilsmisse og med for lidt plads og rum til sig selv.

Men Pia har meget mere at berette om sig selv og sin situation. Hun siger, at hun til tider er plaget af mange negative tanker om sig selv, om sit udseende og sin overvægt, hun oplever, at andre ser ned på hende. Derfor siger hun ikke så meget i klassen og holder sig ofte for sig selv. Hun fortæller også, at hun har svært ved at sove om natten, hun føler sig ofte udmattet og irriteret og kan ikke koncentrere sig om skolen. Det hele bliver gråt og trist, og lige pludselig kan hun begynde at græde.

Vi kan godt opfatte Pia som sårbar, og det er hun i hvert fald i den forstand, at hun føler sig ramt både indefra og udefra. Hun ser ingen udvej. Derfor er et sammenbrud tæt på, det ligger lige under overfladen. Og Pia står ikke alene med den slags udfordringer. Mange unge har tilsvarende udfordringer og reaktionsmønstre, der kan minde om Pias. Det er den gruppe, vi taler om som udsatte unge eller – som det udtrykkes – unge på sidelinjen. De har sociale problemer, måske også misbrug i form af hashrygning, de står med oplevelser af et svagt netværk og ensomhed, og de har symptomer, som de måske slås med dagligt, som fx hovedpine, mavepine eller mismod².

Det er i denne gruppe af unge, vi som hjælpesystem finder de rigtig store udfordringer: Hvordan støtter vi dem til at genvinde en tro på sig selv og en plads i en social sammenhæng, der kan give dem fornyet håb og støtte? Hvordan undgår vi, at de trækker sig baglæns og ud af vores sociale fællesskab, dropper ud af uddannelser og søger flugtløsninger?

Det er selvfølgelig ikke, fordi det er et aldeles nyt problem, vi står over for. I årtier har vi set skriften på væggen som sociale problemer, der ikke er aftaget, som en stigende forekomst af stress blandt unge og som en alt for stor gruppe unge uden uddannelse. Og vi er advaret i undersøgelser, der fortæller om en stor andel af især piger, der igennem

“

Mange unge befinder sig i et gråzoneområde, hvor de trods et lavt selvværd forsøger at spille spillet og vise udadtil, at de har styr på tingene.

barndom og ungdom har brug for psykologhjælp³. Derfor kan det ikke komme bag på os.

Men hvad er den samfundsmæssige baggrund for denne situation – i et velfærdssamfund, som hører til blandt de bedste i verden?

Opbrudssamfundet

Der er ingen tvivl om, at vi skal finde nogle af forklaringerne i den umådelige individualisering, der har fundet sted i de sidste 50 år eller mere, og som er beskrevet af talrige samfundsforskere⁴. Det er en frisættelse i den forstand, at den enkelte i langt større udstrækning end tidligere selv skal kunne håndtere sit liv. Der er ikke faste forskrifter og normer som tidligere i klassesamfundet. Nu handler det i langt større grad om selvstændighed, at tro på sig selv, at kunne tage et ansvar, have et konstruktivt socialt netværk og at blive bakket op af mor og far. Og det er der mange, der ikke kan leve op til. I deres opdragelse har de heller ikke fået den indre målestok, som støtter dem til at klare udfordringer. De er usikre, søgende og har i den grad brug for hjælp til at finde et solidt fodfæste.

Derfor befinder mange unge sig i et gråzoneområde, hvor de trods et lavt selvværd forsøger at spille spillet og vise udadtil, at de har styr på tingene. Som psykologen Lisbeth Bendtsen formulerer det, svinger de mellem drøm og mareridt⁵. På den ene side drømmen om kontrol og selvrealisering, på den anden side mareridtet, der handler om afsløring

og ensomhed. De forsøger sig med en ydre kontrol, men plages af et indre kaos og slides op af en dæmonisering.

Er det en voksende tendens? Det er der for mig ikke tvivl om, og der er mange tænkelige forklaringer. Fra en kulturel tendens til sygeliggørelse over medicinalindustriens stigende indflydelse og videre til tidens opskrivning af individualitet og subjektivitet. Her tænker vi hele tiden på os selv, vores følelser, vores tilstrækkelighed og på, hvordan vi selv mener at

have det. Den udvikling er gradvist blevet forstærket gennem de sidste årtier, og i dag ser vi den som et pres, der ikke mindst rammer unge. De skal leve op til mange forventninger, de skal udnytte mulighederne, de skal kunne administrere presset, og samtidig er de hele tiden fokuseret på, hvordan de selv reagerer. Måske noget i retning af, hvad der er kaldt sårbarhedsskabende mekanismer⁶, der virker som forstærkende spiralprocesser. Men hvad kan bremse denne proces, starte

en modstandskraft og gøre unge mere robuste? Svaret er ikke enkelt og entydigt, men indsatsen skal i hvert fald sigte mod at give den unge den nødvendige hjælp til at finde en ny balance mellem sårbarhed og mestring.

Robusthed er både sårbarhed og mestring

Sårbarhed er selvusikkerheden, følelsen af ikke at slå til, den sociale angst eller skammen over måske at blive 'afsløret' som én, der ingenting kan, én, som ikke lever op til forventningerne. Sårbarhed er noget, vi alle kender til som en skrøbelighed eller en ængstelse, og som sådan er sårbarheden både vigtig og nyttig. Den er et signal om, at vi skal forsøge at mobilisere ressourcer for at ændre situationen, gøre noget i forhold til presset, handle og overvinde ængstelsen. Måske ved at sige fra. Og vi gør noget på den ene eller anden måde, som måske ikke er særlig hensigtsmæssigt eller effektivt, indimellem måske direkte mod vores bedste interesse. Men vi forsøger at bringe os ud af situationen.

Derfor hører sårbarhed og forsøg på mestring sammen, og når det fungerer konstruktivt, er der tale om at ændre ved balancen, så presset aftager, og der findes frem til en ny vej. Når det ikke er konstruktivt, lukkes der måske af for følelserne, og sårbarheden og forsøget på mestring tager form som en præstationsfiksering, der til sidst kan bryde igennem som stress. En anden ikke-konstruktiv vej er, når sårbarheden sætter sig som afmagt, og der ikke er kræfter til at forsøge at overvinde situationen.

Robusthedsstrategier

Robusthed er at have en god balance mellem sårbarhed og mestring eller hensigtsmæssige strategier til at kunne ændre ved en belastende situation. Måske ved at søge hjælp, der kan støtte op om en positiv personlig strategi. Måske ved at stoppe op og sige fra – eller vælge en helt anden vej end den traditionelle. Der er mange forskellige typer af strategier, og de er altid en blanding af noget, der ligger som muligheder i situationen, og noget, den enkelte selv kan se som en mulighed. Sommetider mest som et pres fra situationen,

“

Robusthed er at have en god balance mellem sårbarhed og mestring eller hensigtsmæssige strategier til at kunne ændre ved en belastende situation.

andre gange som en protest og opposition mod netop situationen.

Robusthed er udtryk for de strategier, som den enkelte kan sætte i værk og holde fast i for at modvirke en mistriivsel, og som aktualiserer sig som energi, som styrke til at klare presset og som forestillingen om en vej ud af vanskelighederne.

Belastningerne, som Pia oplever dem, er både situationen i familien, det er hendes følelse af utilstrækkelighed, og det er det sociale og psykiske pres i uddannelsesgruppen. Tilsammen fører de til en stigende følelse af mistriivsel, hvor de enkelte træk i processen fungerer som en spiralproces omkring sårbarhed. Hvis Pia havde en vis robusthed, ville hun tænke på løsninger i form af en snak med sin lærer, hun ville måske også betro sig til sin bedste veninde, eller hun ville få en rigtig god snak med sin mor. Men hun magter ikke nogen af de ting, hun synker tilbage i sin magtesløshed, hun er tavs, hun kryber ind i sig selv, forbliver isoleret og kæmper med de dårlige tanker, hun har om sig selv.

Men hvordan får vi hende i bevægelse, ud af afmagten og ind i en handlingsorienteret tiltro til sig selv? En del af svaret er at møde hende på en måde, så vi kommer ind i hendes verden – og hun bliver i stand til at se nogle nye muligheder. Vi, familie og professionelle, skal over broen til hende.

Broen til det andet menneske

Socialpsykologien skelner mellem interaktion og relation. Det første er en udveksling mellem parterne af ord, handlinger eller genstande. Det er den almindelige konversation og snak. En relation handler om det sociale ›

bånd, der er mellem parterne, og det er oftest forstået ud fra de følelser, der er knyttet til forholdet. Det kan være som et venskab, et tæt venskab måske eller et 'nyt og lidt overfladisk venskab'. Der er mange grader og nuancer, der handler om tæthed, nærhed, åbenhed, fortrolighed og den historie, parterne deler med hinanden, fx som familie og slægt.

De følelsesmæssige bånd omfatter forskellige former for anerkendelse, som udtrykker bekræftelse og værdsættelse af den andens indsats og væremåde. Det kan være som den form for anerkendelse, hvor vi roser for en præstation og styrker personens selvtillid. Men det kan også være en dybere form, hvor vi engagerer os, viser ægte interesse og går ind med medfølelse og omsorg. Det er her, vi giver betydning til den anden som et menneske, der kommer os ved. Den sidste form for anerkendelse omfatter, hvad der er kaldt 'at gå over broen' til det andet menneske⁷.

At gå over broen til et andet menneske er at leve sig ind i situationen for det menneske, der står foran én. Det sker helt enkelt ved at lytte aktivt og spørge ind⁸. Det vil sige at følge op med nye spørgsmål, der afklarer, og hvor personen får lejlighed til at sætte sine egne ord på situationen. Måske støttes der ved at tolke de følelser, der ligger i beretningen, som et bud på en forståelse eller et spørgsmål. Men der er ikke tale om at give råd, bagatellisere eller forklare. Det handler grundlæggende om at lade personen fortælle med sine egne ord og på den måde lægge sin beretning over til os – og væk fra sig selv. Det er en fælles, reflekterende proces, båret af ægte deltagelse og indlevelse.

I denne grundlæggende accept skabes et bånd mellem parterne, der rummer muligheden for at blive set som et menneske, der

“
At gå over broen til et andet menneske er at leve sig ind i situationen for det menneske, der står foran én.

“
I den ægte empati oplever vi en forbundethed, der kan lette byrden og give nyt mod.

ikke er identisk med sine problemer, men som omfatter noget andet og mere, der kan åbne for nye muligheder. Her ligger håbet og perspektivet, som relationen åbner for, og troen på, at det kan lade sig gøre.

Over broen til Pia

Pia føler sig ramt, hun er selvusikker, og hun ser ikke mulighederne. Sammenbruddet lurer lige under overfladen. Hvis vi går over broen til hende, vil vi helt enkelt bede hende om at fortælle, hvor hun 'er' lige nu med sig selv og sine følelser. Det vigtige er, at hun selv sætter ord på dem. Vi skal hjælpe hende i refleksionsprocessen, hvor hun både fortæller om sine nedture og om sine forsøg på at få noget til at fungere. Sammen skal vi forsøge at indkredse, om der er noget, hun oplever, der går bare *lidt* bedre. Et sted, hvor hun kan skimte noget, der gjorde hende godt, noget, som hun tror på.

Det viser sig, at Pia faktisk er ret glad for at lave lektier på skolen. Her har hun fred for den store familiesammenhæng, og her er ro. Det viser sig også, at hun indimellem snakker med en fra klassen, som hun hjælper med nogle faglige ting. Hun taler også om sin mor, som siger til hende, at hun skal 'tænke positivt'. Men hvad er det egentlig?, tænker hun måske. Hun har en fornemmelse af, at hun måske godt kunne finde ud af noget med kammeraterne, hvis de snakkede om det i klassen.

Der er områder i Pias verden, der kan kaldes frem som små lyspunkter på et i øvrigt lidt mørkt bagtæppe. De er måske ikke overvældende, men de kan være vigtige at navigere efter, hvis Pia skal finde en retning og en tro på, at hun har muligheder for at handle og gøre noget, der kan ændre ved hendes situation.

“
Selvværd er noget, man kun kan give sig selv. Men det kan man først, når man har fået modet til det i mødet med en anden.

Relationens betydning er at skabe rum for denne erkendelse hos Pia. Den vækker noget til live hos hende, som hun sådan set rummede i forvejen, men uden rigtig at vide det eller, i hvert fald uden at tro på det. Hendes afmagt blokerede for erkendelsen. Det er den dybe anerkendelse, der her kan give hende en ny tro på sin egen styrke til at kunne tage ansvar.

Det relationelle mirakel

Når en professionel relation kan få denne store betydning, bunder det i en parathed til at blive set, hørt og forstået på vore egne betingelser. Ikke ord og holdninger, der lægger op til gode råd eller bagatellisering af de bekymringer, der er lagt frem. Det er en grundlæggende accept, der søger at lede frem mod en ny erkendelse, og som i sig selv bygger på en ægte følt interesse eller et engagement, der er set som en del af opfølgningen.

Denne troværdighed i relationen rummer det relationelle mirakel, nemlig oplevelsen af ikke at stå helt alene. Vi lever med en dyb, eksistentiel ensomhed, som selvfølgelig ikke kan ophæves. Vi skal selv leve vores liv, vores smerte og vores tab. Men i den ægte empati oplever vi en forbundethed, der kan lette byrden og give nyt mod. Vi bliver i en vis forstand til på ny. Pia er spændt ind i nogle erfaringer, der binder hende på krop og sjæl, og som hindrer hende i at se virkeligheden som en verden af åbne muligheder. Hun er låst fast i sin spændetrøje og har tilsyneladende ingen rigtig tro på egne handlemuligheder. Dem aner hun nu, hun fornemmer, at der er noget, hun kan, at hun rummer en frihed, hvis hun kommer ud af fastlåsheden.

Miraklet er også eksistentielt i den forstand, at det giver hende hjælp til at tro på sig selv, og på at hun har betydning som menneske. Hun har fået en bekræftelse på, at hun er god nok, og denne tro skaber miraklet – eller i hvert fald begyndelsen til det.

Vi går over broen til hende, og nu er hun på vej over broen til sig selv. Det er miraklets dybt sociale og personlige karakter. Selvværd er noget, man kun kan give sig selv. Men det kan man først, når man har fået modet til det i mødet med en anden.

Den almenmenneskelige sårbarhed

Sårbarhed er en almenmenneskelig måde at reagere på, hvis vi føler os ramt og uden tro på egne muligheder. Hvis sårbarheden bider sig fast, bliver den selvbekræftende og forstærkes, og personen oplever en stigende magtesløshed. Men på et eller andet niveau forsøger vi at finde en løsning. Den kan være mere eller mindre konstruktiv og måske – i værste fald fjerne os fra løsningen. En konstruktiv løsning åbner for handlemuligheder, der sætter personen i stand til at udnytte sine potentialer, måske opdage nye, og indgå i et større fællesskab med vægt på inddragelse og anerkendelse.

Mange unge oplever sårbarheden som en side ved det pres, de er udsat for. Det er noget, de ofte står alene med. Derfor er der også stor risiko for, at de presses længere og længere bort fra en robusthedsstrategi, der kunne støtte dem i en konstruktiv mestring.

En mulighed for at vende denne udvikling er en social indsats fra professionelle og familie, der bygger på at 'gå over broen' og skabe et socialt bånd baseret på oprigtig interesse og opfølgning. Her kan opstå et relationelt mirakel, fordi der opbygges en ny tro på at have betydning som menneske. Det er en tro, der åbner for oplevelsen af muligheder og for tilliden til at kunne klare udfordringerne – på grundlag af forbundethed til et andet menneske. ■

Relationen i vejledningen
Fakta om emnet

Skole og fravær

Zzz

Skoletræthed: mere eller mindre vedvarende oplevelse af ulyst eller lede ved at gå i skole. Skoletræthed er dermed noget mere omfattende end blot manglende interesse for visse af skolens fag eller aktiviteter.

DEN STORE DANSKE

Fravær i folkeskolen har blandt andet konsekvenser for:

- Elevens faglige præstationer
- Trivsel
- Elevens fravær og mulighed for at gennemføre en efterfølgende uddannelse
- Klassens øvrige elever og læreren.

Fravær i folkeskolen kan blandt andet skyldes:

- Dårligt socialt miljø i klassen
- For stort pres, fagligt eller i forhold til elevens modenhed
- Undervisning, der opleves som kedelig, og for få faglige udfordringer
- Sociale problemer i hjemmet
- Personlige problemer (lavt selvværd, angst, depression, skolefobi)
- LigeGYldighed eller manglende opbakning fra forældre.

VIDEN OM FRÆVÆR

DE UNGES STEMME

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...
Uddannelse og uddannelsesparathedsvurdering?

“Jeg hader ordet uddannelsesparat, for jeg blev vurderet ikke-uddannelsesparat. Det kunne jeg ikke forstå, og jeg havde meget nedtur over det. Men jeg lærte ligesom at acceptere det, for jeg fik nogle muligheder, som de andre ikke havde. Jeg fik flere samtaler med min vejleder og mulighed for at få hjælp af ham, hvilket har været superrart. Det fik mig også i praktikker, som jeg har været rigtig glad for, blandt andet i militæret. Jeg havde en periode, hvor jeg var skoletret, så det dér med at komme ud i en uge og lave noget andet – det var bare sjovt.”

Vanessa, 15 år, Saksøbing

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...
Fremtid og at blive voksen?

“Fremtiden ligger så langt væk. Jeg sad og snakkede med min bedstemor i går, og så sagde jeg: “Du lever jo forhåbentlig 30 år mere,” og så tænkte jeg, at jeg kan ikke forholde mig til 30 år. Jeg har ikke engang nået halvdelen af mine 30 år, så det er meget urealistisk at tænke 30 år frem.”

Relationer kan nærmest alt!

Med fokus på styrker, mål og drømme bruger to vejledere fra UU Vestsjælland positiv psykologi til at rammesætte et vejledningsforløb for seks udskolingselever i Ringsted. Det skaber så god en gruppedynamik, at de unge får større selvværd, mindre fravær og trives bedre både i klassen og derhjemme.

Af Annette Haugaard, journalist

‘DEN MAGISKE CIRKEL’ står der øverst på tavlen, da seks elever fra 7. årgang på Campusskolen i Ringsted en tirsdag formiddag dukker op til det ugentlige møde hos vejlederne fra UU Vestsjælland. Her har de gennem flere måneder arbejdet med deres personlige og sociale kompetencer for at bryde med mistriksel eller massivt fravær. Men ordene på tavlen er ikke blot et af de unges nye mentale redskaber og et andet navn for begrebet ‘den kognitive diamant’; de er også symbolet på det, gruppen har opbygget sammen: relationer, som gør en forskel.

I morges var det Laura, der blev grebet. Hun vågnede til den skræmmende tanke om, at hun i dag skulle i skole for første gang i flere måneder, og det gjorde hende nervøs. Men frem for at lade sin negative tanke og følelse afløse af mere fravær sendte hun i stedet en sms til vejleder Tine Nihøj og bad om hjælp. De aftalte at følges ned i klassen, så det blev lettere at komme tilbage, og klassekammeraten Caroline fra gruppen var endda hurtig til at se sårbarheden og byde Laura velkommen på stolen ved siden af sig.

“Det er lidt spændende, og jeg er også meget nervøs. Men det er gået meget godt,” siger Laura med spag stemme, da eleverne som første punkt på dagsordenen hver især fortæller, hvordan det er gået siden sidste møde.

“Jeg er SIMPELTHEN så glad på dine vegne,” siger Tine Nihøj begejstret. “Du startede dagen med en tanke, fik en følelse og valgte at handle konstruktivt og positivt og tage i skole. Du er så sej. Det er den magiske cirkel på den fede måde.”

Fra fravær til motivation

Det begyndte med værktøjet Fraværstrappen, som UU Vestsjælland var med til at udvikle som led i Undervisningsministeriets projekt Brug for alle unge (BFAU). Projektet samler erfaringer med nye metoder og vejledningsaktiviteter rettet mod elever, der ikke er uddannelsesparate, og UU Vestsjælland har ligesom kolleger fra hele landet specifikt fokuseret på, hvordan man kan nedbringe fravær i grundskolens ældste klasser. Undersøgelser viser, at når udskolingselever

først mister lysten til at lære og møde op i skolen, fortsætter deres adfærd typisk efter 9. klasse, og de risikerer at blive en del af de 20 procent af en årgang, som aldrig får en ungdomsuddannelse.

Fraværstrappen beskriver trin for trin, hvordan skoler kan reagere, når elever ikke dukker op til undervisningen. I forbindelse med arbejdet gav mange lærere udtryk for, at de også savner konkrete metoder til at arbejde med unges motivation for at gå i skole. Vejlederne Tine Nihøj og Jeanette Lystrup har derfor eksperimenteret med at overføre erfaringer fra UU Vestsjællands robusthedskursus UP2U for 16-17-årige på kanten af uddannelsessystemet til en yngre målgruppe. Det har de gjort i håbet om, at også elever i 7. klasse vil klare sig bedre senere, når de deltager i et intensivt gruppeforløb, som booster deres selvværd og giver positive

“

Det er den direkte kontakt og relationen, som virker.

Jeanette Lystrup, vejleder

erfaringer med at være en del af et fællesskab.

“Vi arbejder både med unge, som har højt fravær, og unge, som generelt ikke trives. De er typisk præget af et negativt selvbillede, fremstår enten tavse og tilbagetrukkne, voldsomme og udadreagerende eller som klassens klovn. De mangler et perspektiv og en mening med at gå i skole, og de er vant til at få skældud eller blive betragtet som et problem. Vi tager afsæt i det diametralt modsatte og fokuserer på det positive og på relationer frem for individer, fordi gruppen er et redskab til at møde andre i samme situation, lære sig selv bedre at kende og få erfaringer med konkrete, mentale værktøjer til at klare sig i livet,” siger Jeanette Lystrup.

Sprog skaber verden

Den lille gruppe elever mødes i dag på Campusskolen for niende og næstsidsste gang til det, som længe savnede både et navn og deltagere. For vejlederne tager afsæt i positiv psykologi og tilgangen Appreciative Inquiry,

så det har stor betydning, hvad man giver opmærksomhed og med hvilke ord.

“Vi tror på, at sprog skaber verden, og selvom det, vi laver, i vores egen terminologi er gruppevejledning, er det ikke nødvendigvis en formulering, som hverken elever, forældre eller lærere forstår. Vi har bakset med at finde en titel, der beskriver, hvad gruppen går ud på, uden at det stigmatiserer deltagerne,” siger Tine Nihøj.

I første omgang kaldte vejlederne blot aktiviteten et forløb, da de præsenterede idéen for alle lærere, som efter sommerferien 2017 skulle overtage elever fra andre skoler til en ny, samlet 7. årgang. Tine Nihøj og Jeanette Lystrup understregede, at forløbet var et tilbud til elever med fravær eller trivselsproblemer, men at det skulle omtales som noget, alle kunne have gavn af. I første omgang var der bare ingen lærere, som foreslog elever til forløbet. Heller ikke efter ekstra møder, mails og opslag på skolens intranet. Alligevel gav vejlederne ikke op.

“Jeg har selv været lærer i 15 år, og vi er en del af skolens hverdag, så vi ved, at lærere har mange bolde i luften. Deres manglende reaktion skyldes ikke ond vilje, men tidspres. Det er vigtigt, at man ikke mister modet, men aktivt skubber på og opsøger lærerne individuelt. Vores erfaring er, at det er den direkte kontakt og igen relationen, som virker. Også på det her område,” siger Jeanette Lystrup.

Efterhånden blev der sat navne på deltagerne, og vejlederne kunne holde individuelle, tværfaglige dialogmøder mellem elev, lærer og forældre og vise i praksis, hvad deres positive tilgang indebærer.

“Selvfølgelig vidste alle, at vi mødtes, fordi eleverne har problemer, men vi gjorde meget ud af, at alle mennesker oplever udfordringer. Også jeg, også mor og sågar dronningen. Det vigtige er at få redskaber til at håndtere dem, så på det første dialogmøde brugte vi Styrkekort og lod alle parter udpege styrker hos eleven, som vi kunne bruge til at tage livtag med problemerne,” siger Tine Nihøj.

Tavshedspligt og styrker giver mod

Isabella var ret nervøs, da hun i december første gang mødte de andre til det, de unge efterhånden selv valgte at kalde UU-møder.

“Jeg er altid blevet kaldt genert af mine forældre, og jeg var usikker på at møde de andre. Jeg var bange for, at der skulle ske

“ Vi taler ikke eksplicit om fravær eller mistrivsel, for det er et voksenperspektiv på de unges situation.

Tine Nihøj, vejleder

noget akavet, og at de voksne ville spørge om noget, andre ikke skulle vide,” husker hun.

Tine Nihøj og Jeanette Lystrup var forberedte på usikkerheden. De gav udtryk for, at de også selv var spændte, og gjorde det samtidig klart, at ansvaret for møderne var deres. De understregede, at alle har tavshedspligt, og det bed Isabella mærke i: “Vi har den regel, at hvad der bliver sagt her i rummet, det bliver i rummet. I begyndelsen var jeg stille og lyttede mest, men efterhånden fandt jeg ud af, at ingen snakker om det, vi siger til hinanden, så jeg turde godt fortælle noget privat,” siger hun.

Til det første møde lå der på bordet foran hver stol en mappe med et papir, hvorpå der var skrevet hver elevs respektive styrker.

“Det var ikke tilfældigt. Styrkerne skulle både tømme isen op og hurtigt bane vej for modet til at dele det skrøbelige,” forklarer Jeanette Lystrup.

“Vi vidste fra dialogmøderne, at der er god energi i at udfolde styrker, så vi tog tråden op, og på relativ kort tid fik alle seks elever præsenteret både det, de er gode til, og det, de har svært ved.”

Siden har hvert møde introduceret forskellige redskaber med børnevenlige titler, som hjælper eleverne til at fokusere på det, de kan og drømmer om, frem for det modsatte. Tanketoget er eksempelvis en metafor for, at når man hopper på en negativ vogn, kan man springe op på broen, danne sig et overblik over tankeskinnerne og hoppe tilbage i en positiv vogn. Tankefælder minder om, at man bliver, hvad man tænker, så både negative briller, sort-hvid-opfattelser og spåkonetanker farver synet på verden. Til gengæld kan Alarmhjernen beroliges af Fornufthjernen, og Opmærksomheden kan trænes som en muskel, hver gang man koncentrerer sig om noget. UU-møderne har derimod meget sjældent direkte omtalt elevernes problemer.

“Vi taler ikke eksplicit om fravær eller mistrivsel, for det er et voksenperspektiv på de unges situation. Hvis man spørger dem

selv, vil de typisk sige, at de har det fint, så vi har ikke lagt svesken på disken. Det, vi giver opmærksomhed, er det, der vokser, og vores mål er at ruste eleverne til livet i al sin mangfoldighed,” siger Tine Nihøj.

Isenesat opmærksomhed griber nuet

Inden hvert møde forbereder vejlederne sig grundigt. I dag placerer Jeanette Lystrup sirligt en bunke (styrkekort) på gulvet, så alle motiver er synlige. Tine Nihøj har skrevet en historie til en guidet visualisering. Der er købt chokoladestik og planlagt gåtur med en opgave, så især drengene får mulighed for at bruge kroppen aktivt.

“Vi har altid en klar strategi ned til mindste detaljer. Vi har planlagt, hvor de unge skal sidde for at skabe den bedste dynamik, og vi ved, hvem af os der siger hvad, hvornår og hvorfor. Det giver os ro til at være til stede, så vi kan gribe eleverne i det, de er optaget af. Som vejleder har man meget kort tid til at skabe en relation, der er så stærk, at man hurtigt kan komme ind til det vigtige i en samtale, og i det her forløb har vi haft som ambition at komme meget tæt på eleverne. Det kræver både en stram iscenesættelse, og at vi vejledere kender hinanden så godt, at vi kan arbejde intuitivt,” siger Jeanette Lystrup.

I begyndelsen af dagens møde fører Tine Nihøj eksempelvis ordet og holder fokus på den elev, der fortæller, imens Jeanette Lystrup observerer gruppedynamikken. Hun giver blandt andet Mads en kortfattet besked om at stoppe sine lyde, fordi det forstyrrer Lauras tale om den første, svære dag tilbage i skolen.

“Vi har et skarpt øje for, hvordan gruppen reagerer på det, der foregår. Kropssprog er også en handling. Vi evaluerer efter hvert eneste møde og på hver eneste elev, så vi er klar over de små signaler, som kan styrke eller svække selvværdet hos den enkelte. Med det in mente kan vi både tage hånd om relationerne og give plads og betydning til den enkelte,” siger Tine Nihøj.

Imellem dagens programpunkter er der heller ingen eksplicite overgange. Vejlederne sanser bare hinandens tempo. Jeanette Lystrup kan mærke, hvornår Tine Nihøj og de unge er færdige med at genopfriske forløbets redskaber, og så gejerder hun roligt eleverne ud på gulvet til billedkortene. De skal finde et motiv, der matcher en følelse, de gerne vil have. Mads og Laura vælger to mennesker, der læner sig mod hinanden, fordi de begge gerne vil have flere venner. Caroline og Isabella tager billedet af en yogi i silhuet, fordi de ønsker mere indre ro. Mathias vælger et kort med en åben vej mod horisonten. Ved hjælp af Jeanette Lystrups nysgerrige spørgsmål får han formuleret, at billedet symboliserer den frihed, han drømmer om, som modsætning til at være skoletræt.

“Nu skal I finde et kort mere, der viser, hvem I gerne vil være,” instruerer Jeanette Lystrup.

Eleverne står tænkstomt med blikket rettet stille mod kortene i flere minutter. Det er svært, men en efter en vælger de. Mads vil gerne have et lykkeligt liv med en kone, Isabella drømmer om en harmonisk familie som svanemor med unger, og Magnus tager et kort med hænder, der varsomt holder om et æg. Da Jeanette spørger til betydningen, falder ordene prompte og nøgternt:

“Jeg vil godt passe lidt mere på, hvad jeg laver,” siger han.

De voksne udveksler blikke; de andre elever lytter. Ingen gør nar af den sårbarhed, som bliver vist.

Bygger bro til andre sammenhænge

Nu nærmer spisefrikvarteret sig, og det samme gør UU-mødets afslutning. Gruppevejledningen er en del af elevernes skema, for ellers ville nogle af dem ikke komme. Derfor er det også vigtigt at passe tiden, så de unge kan nå at glide naturligt tilbage i klassen inden næste time.

“Vi oplever et kæmpe rolleskift mellem, hvordan eleverne er her og i klassen, og det er en af projektets store sejre. Nogle har turdet være sårbare og reflekterede hos os, selvom de plejer at være den fjollede, ironiske og distancerede type. Andre har fået mod til at sige til og fra og være sig selv. Alle har fået flere facetter på, hvem de kan være, og erfaringer med at kunne noget andet, end de plejer,” siger Jeanette Lystrup.

Vejlederne har bevidst bygget bro til elevernes kammerater ved at besøge alle klasser, hvor alle elever udpegede styrker hos hinanden. Sidegevinsten er, at det afmystificerer og almengør arbejdet på UU-møderne.

“Det har været en måde både at imødegå en stigmatisering på og samtidig give gruppens elever mulighed for at vise nye sider af sig selv i klassen, fordi de på forhånd var hjemmenvante i deres styrker og vidste, hvordan man bruger Styrkekort til at spørge. De oplevede, at noget af gruppens sårbarhed kunne flyttes ind i en ny kontekst, hvor de kunne tale med kammeraterne om noget mere personligt. Det er igen en erfaring med det, der er vores store håb for gruppevejledningen, nemlig

at deltagerne bliver i stand til selv at bruge vores redskaber i andre sammenhænge,” siger Jeanette Lystrup.

Det oplever Mads allerede, og hans lærer har bemærket forandringen.

“Hun synes, det er flot, at jeg er begyndt at tage det mere stille og roligt. Jeg kan bedre styre mig og kommer ikke så let op at slås som før. Jeg tænker mig om, og så handler jeg ikke, som jeg plejer,” siger han.

Isabella mærker både en ændring hjemme og i skolen.

“Jeg skændes mindre med min far. Jeg kan også bedre koncentrere mig i klassen, fordi jeg har lært at trække vejret og være rolig, når noget irriterer mig. Jeg er blevet klar over,

“**Det vigtigste for mig er, at jeg har opdaget, at man kan snakke med folk om ting. At man kan åbne sig.**”

Mads, elev

at jeg kan bruge naturen og mine venner til at komme på gode tanker,” siger hun. Hun har endda lavet en plakat med sine vigtigste pointer og redskaber fra UU-møderne, som hænger over skrivebordet på hendes værelse.

“Jeg har med vilje tegnet den op med farverige tusser, så jeg bemærker den. Efter hvert møde understreger jeg noget nyt eller sætter en prik ud for det, jeg skal huske,” siger hun.

Relationer åbner for ny læring

Både vejledere og elever er enige om, at den store gevinst ved UU-møderne er de relationer, som er skabt på kryds og tværs. Imellem de unge indbyrdes og imellem unge og voksne.

“Det vigtigste for mig er, at jeg har opdaget, at man kan snakke med folk om ting. At man kan åbne sig. I stedet for at man holder det inde hele tiden. Det har jeg gjort før,” siger Mads.

Isabella er enig. Hendes udbytte havde ikke været det samme, hvis hun havde mødtes alene med en vejleder.

“Så ville jeg have været mere stille. Man knytter sig på en måde hurtigere til nogen på sin egen alder, for dem kan man stole på, men Tine og Jeanette har budt velkommen på en god måde, så man bare kan sætte sig ned, uden at man føler sig gjort fortræd. På en måde har man fået nogle bånd til voksne, så man ved, at der er nogen, man kan komme og snakke med, hvis der er noget,” siger hun.

For Tine Nihøj og Jeanette Lystrup har den største overraskelse været, hvor meget gruppedynamikken og gode relationer kan styrke eleverne.

“En god relation er, når der er harmoni og kongruens mellem mennesker, fordi de føler sig set, hørt og forstået. Så opstår der tryk og tillid til, at man kan være sig selv. En god relation åbner dit mindset, så du er modtagelig for at lære, få hjælp og støtte til at nå derhen, hvor du gerne vil. Så jeg tænker faktisk, at gode relationer kan fikse nærmest alt!” griner Tine Nihøj. ■

Elevernes navne er anonymiseret.

Relationen i vejledningen
Fakta om emnet

Uddannelse og job

186.000

unge under 30 år er hverken i job eller uddannelse.

ARBEJDERBEVÆGELSENS ERHVERVSRÅD, 2016

Valg og fravalg af ungdomsuddannelse hænger stærkt sammen med de unges sociale baggrund og ikke mindst med, hvilke skoleerfaringer de unge tidligere har haft. Dårlige skoleerfaringer øger risikoen for ikke at komme i gang med en ungdomsuddannelse.

SFI, 2016

Trivsel

10-15%

af en ungdomsårgang mistrives og oplever trivselsproblemer i sådan en grad, at der kan tales om egentlige psykiske problemer. Men diversiteten er stor. Man kan tale om et kontinuum fra lettere ubehag og mistrivsel til egentlige psykiske problemer og sygdom.

UNDERVISNINGSMINISTERIET, 2010

Vejledning

Af de unge, der har været i kontakt med Ungdommens Uddannelsesvejledning, svarer

40%

at de i høj grad var afklarede efter samtalen,

21%

svarede, at de var det i nogen grad, mens

36%

ikke oplever, at de er blevet afklaret.

SFI, 2016

Relationen i vejledningen – projektoversigter

I hvert af de fire numre af Praksis & Perspektiv bringer vi oversigter over nogle af projekterne i Brug for alle unge (BFAU), der særligt relaterer sig til det pågældende tema. Denne gang er det projekter, der har en særlig vinkel på relationen i vejledningen. Det drejer sig blandt andet om gruppevejledning, interviewguide, erhvervspraktik og netværksgrupper.

UU-CENTER VIBORG	
Tema	Vejledning af (psykisk) sårbare unge Kvalificering af indsatsen i forbindelse med den foreløbige UPV i 8. klasse
Formål	Styrke og udvikle en ressourcefokuseret vejledning
Målgrupper	Ikke-uddannelsesparate elever i 8. klasse UU-vejledere
Aktiviteter	Gruppevejledning med karrierelæring Gruppevejledning med udgangspunkt i ressourcer Forældresamtaler Kompetenceudvikling af UU-vejledere og andre aktører
Teoretisk fundament	Positiv psykologi Ressourcefokuseret vejledning AI – Appreciative Inquiry Karrierelæring
Særlige værktøjer og metoder	JUMP-kort, WATCH-konceptet, Styrkekort

UU-CENTER JAMMERBUGT	
Tema	Elevfravær i grundskolen
Formål	Mindske fraværet hos skoletrætte og psykisk sårbare elever i udkolingen Skabe et formelt samarbejde mellem de forskellige instanser om den unge med henblik på en sammenhængende indsats
Målgrupper	Elever med min. 12 procent fravær på grund af skoletræthed og psykiske problemer Andre elever, som er i mistrivsel
Aktiviteter	Erhvervspraktik for skoletrætte elever Grupperforløb for elever med psykiske udfordringer Tværfagligt samarbejde om den unge
Særlige værktøjer og metoder	Udvidet uddannelsesplan/tryghedsmanual WATCH-koncept for gruppevejledning

UU-CENTER VESTSJÆLLAND	
Tema	Motivation for at gå i skole og uddanne sig
Formål	Hjælpe elever med at finde motivation til at gå i skole eller uddanne sig og dermed mindske deres fravær Styrke samarbejdsrelationer mellem fagpersoner omkring eleverne
Målgrupper	Elever i 7. klasse, der har højt fravær, og hvor fraværet skyldes manglende motivation til at lære og til i det hele taget at komme i skole Samarbejdspartnerne, når det gælder de unge
Aktiviteter	Gruppevejledningsforløb på 10 x 3 timer Individuelle samtaler med elev og forældre Undervisningsforløb i klassen om det sociale miljø
Teoretisk fundament	AI – Appreciative Inquiry Systemisk teori
Særlige værktøjer og metoder	Fraværstrappe – værktøj til håndtering af fravær i grundskolen Tværfaglige dialogmøder om elever med særlige udfordringer, Værdi- og styrkekort

UU-CENTER MORS	
Tema	Gruppevejledning af ikke-uddannelsesparate unge
Formål	Udvide praksis til også at omfatte unge med særlige udfordringer
Målgrupper	Marginaliserede unge, dels i udkolingen 8. klasser, erhvervs- og specialklasser, dels 16-25-årige på produktionskole
Aktiviteter	Netværksgrupper af tre-fem unge
Teoretisk fundament	Karrierelæring
Særlige værktøjer og metoder	WATCH-koncept for gruppevejledning JUMP-kort (billeder) Digital portfolio/logbog

UU-CENTER SYDFYN	
Tema	Sydfynsmodellen – styrkelse af metodetilgangen over for ikke-uddannelsesparate unge
Formål	At sikre bedre overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelserne for de ikke-uddannelsesparate elever
Målgrupper	Elever i 9. klasse som er vurderet ikke-uddannelsesparate i 8. klasse Samarbejdspartnerne
Aktiviteter	Udvikling af brobygningsforløb Milife-forløb for de unge (10 x 1 dag) Milife-instruktørkursus for vejledere og lærere
Teoretisk fundament	Positiv Psykologi
Særlige værktøjer og metoder	Milife-konceptet

UU-CENTER SKIVE	
Tema	Afprøvning af vejledningsmetoder og -koncepter til ikke-uddannelsesparate unge, med fokus på psykisk sårbare unge
Formål	Flere børn og unge opnår styrket selvværd og mestring af eget liv Øge det tværfaglige samarbejde
Målgrupper	Unge 13-20-årige, som ikke er uddannelsesparate, men som har potentiale til at blive det Lærerne
Aktiviteter	Integreret vejledning i 8. klasse Netværksgrupper for psykisk sårbare elever Forældremøder Temagrupper for grundskolevejledere
Teoretisk fundament	Karrierelæring
Særlige værktøjer og metoder	JUMP-kort, LEGO, Styrkekort

UU-CENTER GULDBORGSUND	
Tema	Hvem er de ikke uddannelsesparate, og hvad skal der til, for at 'Bussen til fremtiden' kan køre?
Formål	Skabe bedre overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse for ikke-uddannelsesparate unge
Målgruppe	Elever der er vurderet ikke-uddannelsesparate
Aktiviteter	Udvikle en interviewguide til vejlederne i forhold til de unge Nedsætte og gennemføre en lokal tænketank af unge Udvikle karrierevejledning på baggrund af den indsamlede viden
Teoretisk fundament	Karrierelæring Kreativ procesledelse Filosofiske samtaler
Særlige værktøjer og metoder	Filosofisk baserede samtaleprocesser

DE UNGES STEMME

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...
Fremtid og at blive voksen?

At blive voksen: Så tænker jeg både kedeligt og spændende. Jeg tænker kedeligt, fordi der alligevel ikke er så meget, når man kommer over de 30 år. Det er sjovere at være ung, så kan man en hel masse ting. Det er spændende på grund af alt det, man kan. Man kan jo gå til fester. Og når man tager en uddannelse, laver man jo noget, man interesserer sig for.

Rikke, 13 år, Aabybro

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...
Skole, lektier og praktik?

“Lektier – åh nej, åh nej. Det skulle du aldrig have spurgt om. Nej, det er ikke så godt. Jeg bruger meget tid på det. Jeg er sådan lidt en perfektionist. Det er faktisk noget af det, min vejleder hjælper mig med at holde styr på. Så skriver jeg mandag, tirsdag, onsdag – og hvor meget tid jeg har brugt. Så kan jeg se om søndagen, hvor meget tid jeg har brugt på lektier om ugen. Dengang hvor vi startede med det, så havde jeg brugt over ti timer. Og nu – nu er jeg på tre timer eller sådan noget. Nogle gange kan jeg også bruge bare en time om ugen. Min far siger nogle gange: “Nu skal du stoppe, det er ikke normalt, at man bruger 30 timer om ugen på lektier.”

Det er super at få lov til at bruge værktøjet

Det kræver prioritering og en bevidst forankring, hvis projekterne skal ende som en ny, god praksis. I Sydfyn har de valgt at spørge de unge selv, hvad de har brug for, og det har givet meget viden og mange input. *Anne Marie Nyborg* fortæller om både udfordringer og gode erfaringer undervejs og giver tre gode råd til forankring.

MILIFE er et omfattende uddannelses- og dannelseskoncept, der omhandler personlig kompetenceudvikling for børn og unge.

MILIFE er baseret på en viden om, at den bedste læring sker i forbindelse med højt selvværd, høj involvering, positiv energi, fysiske aktiviteter, støttende relationer samt med indhold og læringsmiljøer, der er udfordrende, engagerende og meningsfulde.

MILIFE giver børn og unge mulighed for at tilegne sig personlige og sociale kompetencer, som er afgørende for at være velfungerende mennesker og for bedre at kunne opnå deres personlige mål.

→ www.mi-life.dk

Af Birgit Heie, Schultz

VORES FOKUS ER elever i 9. klasse, der er blevet vurderet ikke-uddannelsesparate i 8. klasse, og som har brug for en særlig indsats for at blive uddannelsesparate. Vi har dels arbejdet med at forbedre brobygningen for denne gruppe, dels har vi udviklet nogle forløb, inspireret af Milife-konceptet, for at bringe arbejdet med personlige og sociale kompetencer ind i klasserne. Idéen er at kombinere det i en helhedsorienteret model, som skal udbredes til ikke-uddannelsesparate unge i andre 9. klasser i de tre kommuner, der udgør UU Sydfyn.

Vi skulle oprindeligt samarbejde med to folkeskoler: Ørstedskolen, der fungerer som overbygningsskole for hele Langeland Kommune, og en skole i Faaborg. Desværre valgte Faaborg-Midtfyn at hjemtage UU-opgaven, så vi har kun samarbejdet med Ørstedskolen. Vi har også uddannet både UU-vejledere og nogle af skolens lærere i Milife-konceptet.

Projektet er organiseret med en styregruppe med deltagelse af skolechefen, skolelederen og lederen af udskolingsafdelingen fra Ørstedskolen samt den projektansvarlige UU-vejleder og mig selv fra UU Sydfyn. Der er i alt tre UU-vejledere, der arbejder med projektet.

Vi er blevet bedre til at forstå de unge

Vi har fået rigtig meget ud af at samarbejde med de unge! Meget viden og mange input. Blandt andet har vi afholdt nogle fokusgruppemøder, som vi har kaldt pizzamøder. Her har de unge fortalt os helt konkret, hvad der er svært for dem, og hvad der virker ved brobygning. Altså, det er jo interessant, at det i høj grad er de helt små ting, der betyder noget: At de ved, hvor de skal møde. At de bliver taget imod – og set! At de møder engagerede lærere. Og at de får lov til at lave noget praktisk.

Der var fx en elev, der havde været på autoværkstedet, hvor han havde fået lov til at bruge alt værktøjet – det var SUPER! Mens en anden elev, der ikke havde fået lov til at prøve noget, havde en helt anden og dårligere oplevelse af sin brobygning.

Ønsket om noget praktisk går også igen i forhold til skolen. Det er ikke den teoretiske undervisning. Det tænder dem, det er samværet med kammeraterne, eller en lærer, der hurtigt og uden alt for meget introduktion sætter gang i noget praktisk, noget, man skal lave. Det dér snak, det gider de altså ikke!

Den håndholdte indsats virker

Alt i alt er vi blevet meget bedre til at forstå de unge og til at spotte deres behov. Vi kan også se, at det er den håndholdte, individuelle indsats, der virker. De unge er meget forskellige. Mange af dem tør nærmest ikke tage til Svendborg, hvor ungdomsuddannelserne ligger. Så er det ikke nok at give et kollektivt tilbud om brobygning. Der skal individuelle samtaler til, og du skal nurse og nudge de unge. Så får du dem til at deltage.

ANNE MARIE NYBORG
UU-leder i UU Sydfyn. Uddannet cand.phil. i dansk og kulturhistorie og har en Master i offentlig ledelse.

“Vi har fået rigtig meget ud af at samarbejde med de unge!”

Det samme gælder klasserne. Du kan ikke regne med, at bare fordi noget virkede sidste år, virker det igen i år. For hver eneste klasse skal du spørge dig selv: Hvad har de unge brug for, hvad skal der til her?

Vi er afhængige af samarbejdet

Vi har været meget glade for dialogen og samarbejdet med ungdomsuddannelserne. De er lydhøre i forhold til at forbedre brobygningen, og de vil gerne tage godt imod de unge. Vi oplever ikke, at det kun er de uddannelsesparate, de er interesserede i. De vil gerne realismeafklare de unge, der gerne vil begynde på en bestemt uddannelse, men som måske ikke har en helt god forståelse af, hvilke forudsætninger de skal have for at gennemføre den.

Men der har helt klart været udfordringer i samarbejdet med folkeskolen. De har en fyldt agenda, og de har svært ved at få tid og overskud til at gøre andet end det, de plejer at gøre. Vi har ikke været i sync med skolen fra starten, og vi har oplevet, at det har været

TRE GODE RÅD OM FORANKRING

1. Tænk forankring med helt fra starten:

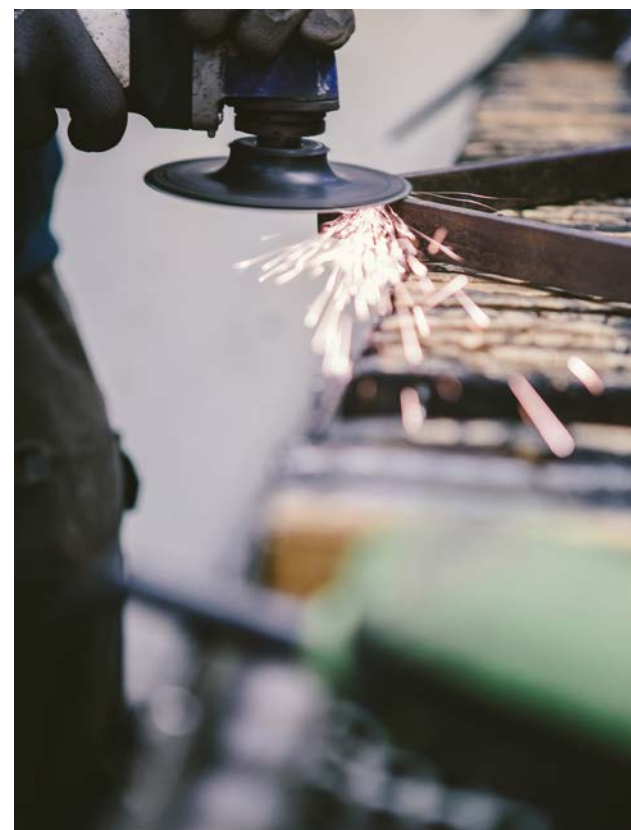
Hvordan vil I forankre indsatsen, når projektet er slut? Inddrag, og forpligt ledelsen på alle niveauer og hos alle samarbejdspartnere. Både ledere og medarbejdere skal inddrages. Der skal være en god balance mellem top-down og bottom-up, hvis projektets resultater skal forankres fremover.

2. Vær realistisk!

Det er ofte de små, praktiske løsninger, der løfter resultaterne, ikke nødvendigvis en ny dyb tallerken. Tag fx udgangspunkt i et eksisterende tiltag, og fokusér på at gøre det bedre.

3. Beskriv de gode indsatser som procedure.

Så forsvinder de ikke med ildsjælene og pionererne, men bliver den nye praksis – noget, som alle gør.

svært at få møder i stand, og at der ikke er fulgt op på aftaler. Vi er et lille center, og vi er helt afhængige af samarbejdet med skolerne.

Nu skal modellen bredes ud

Langeland Kommune og Ørstedskolen har gennem årene oplevet, at en stor andel af de unge blev vurderet ikke-uddannelsesparate, og man har afprøvet mange forskellige indsatser i forhold til gruppen. Jeg mener, at vi bør fokusere på en samlet og konsekvent indsats og en overordnet strategi frem for at skyde med spredehagl og hele tiden skifte fokus.

I resten af projektperioden skal vi først og fremmest finde ud af at forbedre samarbejdet med Ørstedskolen. Vi skal også uddanne flere UU-vejledere i Milife-konceptet. Og så glæder jeg mig til at komme i gang med at brede modellen ud til kommunens andre skoler. ■

Det fremmer relationen, hvis man ved, at den anden ikke går

Relationsarbejdet er centralt for al vejledning. Men hvad kan en filosof fortælle om relationer? Vi har spurgt Anders Fogh Jensen, der fortæller om private og professionelle relationer, forskellen på relationer og forbindelser og om nærhed og den nødvendige distance.

Af Birgit Heie, Schultz

Hvad kendetegner en god relation mellem to mennesker?

En god relation kræver, at man ved, at den anden ikke bare går. Gode forhold kan godt være begrænsede i tid og på den måde intense, som mellem to rejsekammerater, men det er vigtigt at vide, at den anden er der, og at man ikke skal præstere for at holde på relationen. Gode relationer er sjældent symmetriske. De består af asymmetrier, som man sætter pris på. Gode relationer ønsker heller ikke sammensmeltninger. Det er blandt andet en misforståelse af kærligheden, der nærer forestillingen om det. Rigtige elskende vil ikke smelte sammen. Dertil elsker de deres relation for meget.

Hvad kendetegner menneskers relationer og måder at være sammen på i dag?

I dagens projektsamfund er relationerne lavet om til forbindelser. Forbindelser er relationer på halvdistanen, så tæt på, at man kan bruge dem, så langt fra, at de ikke forpligter. Hvis de kommer for langt væk, laver man en kaffeaftale. Hvis de kommer for tæt på, holder man sig tavs for en tid.

I projektsamfundet løser man usikkerhed ved kvantitativ forøgelse. Man forstærker ikke sine bånd, man multiplicerer antallet. Man overbooker.

Når vi har mange forbindelser, kalder vi det et netværk. Networking er brud med en af formuleringerne af Kants kategoriske imperativ, nemlig at man aldrig må bruge et andet menneske kun som middel, men også altid skal behandle menneskeheden i det andet menneske som mål. Networking er at udnytte andre. På 1980'ernes konferenceprogrammer var det utænkeligt, at der stod networking. Det kom i 1990'erne.

Hvad fremmer en god relation, og hvad står i vejen?

Det fremmer en relation, hvis man ved, at den anden ikke går. Tid og fælles historie er også opbyggende for en relation.

Modstridende værdier kan stå i vejen, men mere overset er larmen. Projektsamfundet er som at være til reception hele tiden. Og larmen fra de andre, der vil bryde ind, kan overdøve.

I dag er det ikke muligt at afvise en privat relation, fordi man har for mange. Men det burde være legitimt, for jo flere relationer, jo mindre tid kan man bruge på de vigtige relationer.

Hvordan kan to mennesker opbygge en meningsfuld relation?

En privat relation skal ikke være meningsfuld. Den skal være glædesfuld. Meningsfuldhed handler om formål. Professionelle relationer kan have formål. Fx giver det mening at have en leder. Høflighed er vigtigt: regler for, hvordan man gebærder sig på distancen. Respekt. Det handler om at kunne være sammen med dem, man ikke kender, dem, man ikke kan lide, og dem, der har formel magt. Undgå at komme for nær, medmindre du vil noget andet end det, den professionelle relation handler om, fx at være venner.

Hvad kendetegner særligt en professionel relation?

Den er asymmetrisk, og den er betalt. At den er betalt, befrier fra gensidighed. Den er ofte asymmetrisk i alder, erfaring – og forhåbentlig i faglighed.

Mange har oplevet, hvordan relationen til fx en god vejleder eller lærer har løftet dem og bragt dem videre i livet. Hvad er det, der sker, når det indtræffer?

Jeg tror, at det er en afsmitning, hvor det faglige engagement transmitteres. Det handler om faglig respekt og respekt for eleven, men det rækker ud over det. Jeg har selv fået åbnet en verden af gode lærere, der havde ånd. Ånd, som jeg ikke kendte hjemmefra. Og de viste

“

Vi må have fritaget vejlederne fra at skulle bedømme dem, de vejleder.

ANDERS FOGH JENSEN

Filosof, forfatter og foredragsholder. Uddannet cand. phil. i filosofi fra Odense Universitet, Diplôme d'Etudes Approfondies fra Université de Paris I, Panthéon-Sorbonne og Ph.D. fra Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet.

mig igennem deres fag, hvordan der var en hel verden bagved.

Har den professionelle et særligt ansvar i forhold til den anden?

Den vejledning, som jeg selv har fået mest ud af, var meget krævende. Jeg blev sat på svære prøver for at arbejde mig ind i et stof. Det er et svigt ikke at kræve. Det er misforstået hjælp at rose det blotte forsøg.

Den professionelle har ansvar for ikke at fornærme. Det har begge parter. Og med fornærme mener jeg 'ikke komme for nær' i enhver forstand af disse ord. I vores intimiderende kultur, hvor vi er på fornavn og knus med så mange, er det klart, at nogen kommer nogen for nær.

Et tredje ansvar er at sætte grænser. Som den, der bliver vejledt, kan man let gå ud af vildveje eller slå for store brød op.

Er der en særlig måde, den professionelle skal agere på?

At hvile i sig selv og sit fag. Det kræver selvfølgelig, at man ikke har for mange reformer, regler, læringsmål og andet administrativ larm og kontrol at forholde sig til, så man kan fokusere på sin faglighed.

Vi må have fritaget vejlederne fra at skulle bedømme dem, de vejleder. Hvis de senere skal bedømme den vejledte, så influerer det på hele vejledningen, og ethvert møde bliver en lille eksamen. Med en viden om senere bedømmelse er det svært at vejlede ordentligt.

Skal man som professionel give noget af sig selv, eller skal man tværtimod opretholde en distance?

Man skal give noget, der er større end én selv: sit fag, sin kunnen, sin viden. Og den måde, det har inkarneret sig på, er også en del af én selv. Vor tids problem er at holde distancen i en intimiderende kultur, hvor alle er dus. Der er distancer, men de skyldes ofte forvirring, travlhed og mangel på overblik, snarere end høflighed og formel omgangsform.

“

Gode relationer er sjældent symmetriske.

Kan man gennem en professionel relation hjælpe andre til at leve det gode liv?

Det er jeg overbevist om. Og her er vi ovre i visdom, snarere end vidensakkumulation. Her må man tage mesterlæren i brug. Faren er det sekteriske, mikrofascismen. Man må som mester turde bruge sin kraft uden at kræve genydelser og grænseløs loyalitet. Mesterlæren er vores masseuddannelsers store tab. ■

“

DE UNGES STEMME

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...
Uddannelse og uddannelsesparathedsvurdering?

“Jeg drømmer om at få en god en uddannelse, at tage nogle gode valg og finde ud af, hvad jeg vil være. Jeg tænker rigtig meget over det, men jeg ved stadig ikke, hvad jeg gerne vil være. Det stresser én, når man ikke ved det.”

Safir, 14 år, Viborg

Den store sidegevinst er relationen

UU Mors' projekt under Brug for alle unge (BFAU) handlede om gruppevejledning i den kollektive vejledning. *Susanne Kjærsgaard* valgte at inddrage en hel 8. klasse i forløbet. Det har hun ikke fortrudt.

SUSANNE KJÆRSGAARD

UU-vejleder i UU Mors. Læreruddannet med en diplomuddannelse i vejledning.

Af Susanne Kjærsgaard, vejleder

DU ER DESVÆRRE ikke blevet vurderet uddannelsesparat ...

Uddannelsesparat til hvad? De færreste elever i 8. klasse ved, hvad de vil efter folkeskolen, og de ved slet ikke, hvilke krav og forventninger der stilles til dem, og som de nu bliver vurderet efter. Som vejleder forsøger man så at fortælle dem, at vurderingen egentlig er en hjælp, som giver os mere tid til at arbejde med de forudsætninger, der kræves – men den køber de ikke. For dem er det et stempel: Du dur ikke, du er ikke god nok!

Dét scenarie kender de fleste vejledere. Uanset hvor godt et forarbejde man har gjort med at informere om, hvilke forudsætninger de bliver vurderet ud fra, og uanset hvor godt et samarbejde der er mellem UU, skole og forældre, så føler eleven det som en dom. Og når man så bagefter henter de

ikke-uddannelsesparate ud fra klassen til gruppe- eller individuel vejledning som de eneste, så markerer vi endnu engang, at de skiller sig ud fra flertallet i klassen.

Eksklusionen af de mest sårbare og følelsen af ikke at tale nok med de øvrige elever fyldte rigtig meget hos mig som vejleder, det første år efter reformen. Så da jeg fik muligheden for at deltage i et pilotprojekt om de ikke-uddannelsesparate, var jeg ikke i tvivl om, hvad det skulle dreje sig om: vejledning til alle og mindst mulig eksklusion!

Ud fra deisen om, at ingen tager skade af at arbejde med forudsætningerne til uddannelsesparathedsvurderingen, blev mit pilotprojekt derfor gruppevejledning i den kollektive vejledning for *hele* klassen – og ikke kun for de ikke-uddannelsesparate.

Forløbet strakte sig over seks gange. Lærerne havde inddelt eleverne i grupper, så både formodet-parate og ikke-parate kunne inspirere hinanden. Vi arbejdede med øvelser, som fik eleverne til at reflektere over, hvorfor fx dét at være mødestabil eller kunne samarbejde har en betydning for at blive vurderet uddannelsesparat.

I år har jeg gennemført gruppevejledningen i samtlige 8. klasser i folkeskolen, og både tilbagemeldingerne fra lærerne og min egen oplevelse er, at ingen ikke-parate elever nu er i tvivl om, hvad de skal arbejde med for at blive parate. Og deres følelse af ikke at være god nok er blevet mindre udtalt.

En stor sidegevinst er den relation, jeg har fået til eleverne på hele årgangen. Det er tydeligt, at jeg nu er et kendt ansigt. Eleverne er mere tilbøjelige til uopfordret at henvende sig i pauserne eller på fællesarealerne, og i den kollektive vejledning er dialogen blevet mere dynamisk.

Den ekstra tid, jeg har brugt på gruppevejledning i efteråret, har jeg fået mange gange tilbage i form af gode relationer, bedre kendskab til samtlige elever og ikke mindst elever, der ved hvad der kræves af dem og hvorfor. ■

“Uddannelsesparat til hvad? De færreste elever i 8. klasse ved, hvad de vil efter folkeskolen.”

Relationen i vejledningen
Fakta om emnet

Uddannelse og vurdering af uddannelsesparathed

25%

I gennemsnit blev **25 procent** af eleverne i 8. klasse i skoleåret 2014/15 vurderet ikke-parate.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT, 2017

De fleste unge i målgruppen for de forberedende tilbud til ungdomsuddannelse har **et ønske om at få en ungdomsuddannelse** og en varig tilknytning til arbejdsmarkedet.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT, 2016

Kompetence til at træffe et valg om fremtidig uddannelse og erhverv kræver *karrierelæring*, der opbygger en række færdigheder:

At opdage:

- Se, høre, mærke, det vil sige sans og opleve
- Få nok indtryk, information og kontakter til at komme videre.

At fokusere:

- Vide, hvem og hvad man skal være opmærksom på og hvorfor
- Mærke og tjekke, hvad er virkelig vigtigt.

At filtrere/ordne:

- Ordne informationerne på en meningsfuld måde for at blive klar over forskelle og ligheder
- Sammenligne, bemærke, opdage sammenhænge.

At forstå:

- Vide, hvordan noget fungerer, og hvilke handlinger der synes at føre til hvad
- Forklare, foregribe.

BO KLINDT POULSEN M.FL. 2016

80%

af de unge oplever, at det sociale miljø på deres uddannelse er godt eller meget godt. I **dét spørgsmål** er der generelt ingen forskelle mellem de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne.

SFI, 2016

Gode råd

fra projekterne

Der er rigtig god læring i projekterne under Brug for alle unge. Fra Skive er der gode råd om at arbejde med netværksgrupper, København har gjort erfaringer med brobygning, og Jammerbugt har givet elever succesoplevelser i virksomhedspraktik.

A

GODE RÅD OM NETVÆRKSGRUPPER fra SKIVE

UU Skive har gennemført et projekt med netværksgrupper for elever i 7.-9. klasse. Netværksgrupperne er særlige forløb for typisk 6-9 elever, som har det svært med skolelivet og/eller det derhjemme. Grupperne har mødtes ca. 12 gange over et skoleår og har været faciliteret af en vejleder og en anden voksen – enten en lærer eller en socialrådgiver. I netværksgrupperne har eleverne arbejdet med øvelser som JUMP-kort, LEGO og styrkekort, og med sociale aktiviteter som gåture, madlavning og andre praktiske fællesopgaver. Deltagerne har generelt udviklet sig socialt og personligt. De små grupper har været en stor fordel. Deltagerne har kunnet tale om de ting, de oplever som svære, de har følt sig hørt og set, og de har fået nye venskaber og gode råd fra andre i samme situation.

Forberedelse og planlægning

→ Find ikke eleverne, før læreren kender dem. Start ikke op alt for tidligt på skoleåret. Lærerne for 7. årgang skal først lære deres nye elever at kende, så de kan spotte dem, som kan have glæde af at starte i netværksgruppen, og så alle så vidt muligt kan starte samtidigt.

→ Planlæg og meld ud i god tid. Både vejledere og lærere har en stram kalender. Men også mange elever har behov for i god tid at vide, hvad de skal og hvornår. Giv alle en oversigt med datoer for fx et halvt år ad gangen.

Samarbejde

→ Begynd med skolelederen. Det er vigtigt at inddrage skolelederen for at få opbakning til projektet som noget af det første.

→ Inddrag herefter både klasselærerne og alle overbygningslærere, så der er forståelse, når eleverne er væk fra timerne for at være i netværksgruppe.

→ Sørg for klare aftaler mellem de to voksne, som står for netværksgruppen, bl.a. om tilgangen til de unge, fordelingen af opgaver mv.

Sammensætning af netværksgrupperne

→ Vær opmærksom på elevernes forhistorie. Nogle elever kan have – eller have haft – konflikter med hinanden. Tal med dem, og forbered dem godt. De skal bl.a. lære at være i en gruppe med tavshedspligt – også overfor nogen, de måske ikke bryder sig så meget om.

→ Undervurder ikke den tid det kan tage at få forældrenes tilladelse. Nogle forældre bruger ikke ForældreIntra, svarer ikke på telefonen osv.

Tilrettelæggelse af indholdet

→ Tillid i gruppen er vigtig. Sørg for en hyggelig atmosfære med lidt at spise og drikke, og brug praktiske aktiviteter som fx kagebagning for at få eleverne til at føle sig trygge og lære hinanden at kende. Giv eleverne indflydelse, og vær opmærksom på, at alle er med.

→ Vær fleksibel og forberedt på at tilpasse forløbet undervejs. I nogle grupper kan det være svært at komme i gang med de planlagte temaer og øvelser. Det kan skyldes manglende tillid i gruppen, hvis der fx har været udskiftning, eller at eleverne har mange andre emner, der er vigtige for dem.

B

GODE RÅD OM BROBYGNING fra KØBENHAVN

→ UU København har gennemført et projekt, hvor brobygning er indgået i et samlet tilbud til elever, der blev vurderet ikke-uddannelsesparate i 8. klasse. Tilbuddet har bestået af gruppevejledning, en fælles uddannelsesdag på en erhvervsuddannelse samt mulighed for en jobdag med virksomhedsbesøg. Der har været gennemført 13 gruppeforløb med i alt 73 elever, heraf 75 procent drenge.

→ Resultaterne har bl.a. været, at eleverne har lært noget om sig selv, og de har fået en bedre fornemmelse af, om de ønsker en boglig eller praktisk uddannelse. Desuden har forløbet været med til at skabe en god relation mellem elever og vejledere, som kan styrke den fortsatte vejledning.

Forberedelse og planlægning

→ Vær opmærksom på skolernes andre aktiviteter og arrangementer, så I er sikre på, at eleverne kan tages ud af undervisningen.

→ Placér ikke uddannelsesdage lige efter søn- eller helligdage. Vejlederne skal have mulighed for at minde eleverne om arrangementet dagen inden.

Samarbejde

→ Sørg for klare aftaler omkring formål og indhold mellem institutionerne.

→ Overvej fælles forberedelse og deltagelse i samme møder og kompetenceudviklingsforløb for medarbejderne på alle de deltagende institutioner. Det kan sikre, at medarbejderne har en indsigt i hele forløbet og kan se sammenhængen.

→ Forbered også de konkrete dage i fællesskab med lærerne fra ungdomsuddannelsen for at sikre et program, der er relevant for og som tager hensyn til målgruppen.

Gennemførelse og opfølgning

→ Gruppevejledning som for- og efterarbejde er godt til at skabe refleksion hos eleverne.

→ Lad vejlederen deltage i hele forløbet. Fælles aktiviteter og oplevelser for elever og vejleder skaber mulighed for

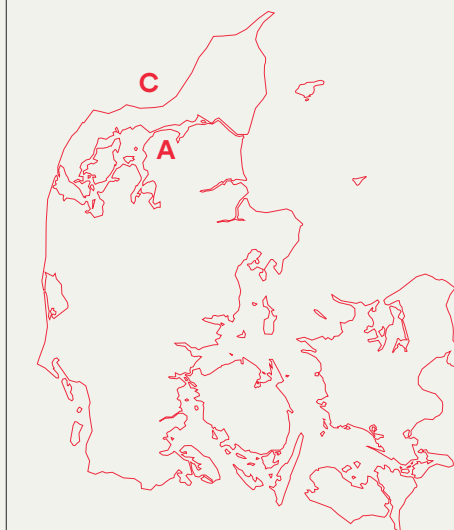
relationsarbejde og giver grobund for en god dialog. Det giver også vejlederen mulighed for at opmuntre eleven og tage en løbende snak om udviklingspunkter.

→ Arrangér fælles transport mellem skole og uddannelsesinstitution. Det sikrer, at eleverne deltager, og under transporten har vejlederen mulighed for at tale med eleverne.

→ Overvej en rundvisning og møde med elever på uddannelsen for at konkretisere oplevelsen. Eleverne skal introduceres til det, de kan forvente, hvis de starter på uddannelsen.

→ Praktisk arbejde i værksteder betyder meget for eleverne.

→ Tal med eleverne om, hvad de har fået ud af besøget i stedet for, om den besøgte uddannelse er noget for dem. Det giver en anden dialog med mulighed for større refleksion.

C

GODE RÅD OM VIRKSOMHEDSPRAKTIK fra JAMMERBUGT

→ En af indsatsene i UU Jammerbugt har været individuel tilrettelagt virksomhedspraktik for skoletrætte unge med meget fravær, men uden væsentlige psykiske udfordringer i øvrigt.

→ Virksomhedspraktikken har været udvidet i forhold til den almindelige skolepraktik, og der er arbejdet mere målrettet med praktikken i forhold til elevens samlede plan. Eleverne har haft glæde af praktik i flere perioder, hvor udsigten til at komme tilbage til virksomheden har hjulpet eleven igennem den mellemliggende periode på skolen.

→ Praktikforløbene har været en udviklende succesoplevelse for de unge. I alt syv elever har deltaget i den individuelle virksomhedspraktik, og to af dem er bag efter begyndt direkte på en uddannelse – den ene som lærling i den virksomhed, hvor han var i praktik.

Forberedelse og planlægning

→ Lær den unge at kende, så praktikken kan bygge videre på hans eller hendes interesser.

→ Et godt match er afgørende. Forbered både den unge og virksomheden ved et besøg, før praktikken aftales endeligt, så I er sikre på, at de passer godt sammen.

Samarbejde

→ Få en god aftale med virksomheden. Vær fleksibel i forhold til virksomhedens muligheder. Send gerne et brev i forvejen, hvor I fortæller om praktikforløbet og samarbejdet om den unge.

→ Samarbejd med forældrene. Forældre er glade for indsatsen for deres barn og vil gerne bidrage og hjælpe, fx med transport til praktikstedet.

Gennemførelse og opfølgning

→ Investér tid i den unge. Vis din interesse og sørg for at mødes med den unge, både før, under og efter praktikken.

→ Besøg den unge i praktikperioden. Hjælp den unge med at fastholde og bruge de erfaringer, der er opnået i praktikken.

→ Følg op på den unges succes. De unge oplever ofte, at de kan noget, og at deres indsats i virksomheden bliver værdsat. Hjælp dem til at bruge denne succes ved fx at lade dem fortælle om praktikken i klassen eller bruge deres erfaringer i temadage eller projektopgaver.

→ Få erfaringerne med, når den unge overleveres til andre lærere eller tilbud. Brug fx uddannelsesplanen til at beskrive den unges udfordringer og behov.

Det relationelle mirakel s. 8-17

1 Casen er hentet fra Undervisningsministeriets håndbogserie nr. 3, 2010: Jeg kommer heller ikke i dag – om støtte af sårbare unge i uddannelse. Eksemplet er fortsat aktuelt jf. nyere ungdomsforskning som fx:
 - Dalskov, Mie Pihl (2016). *Kortlægning af fratallet på ungdomsuddannelserne: Lave karakterer og svag social baggrund øger risikoen for fratald*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
 - Görlich, Anne & Katznelson, Noemi (2015). *Unge uden uddannelse: Hvem er de og hvordan oplever de kravet om uddannelse? I: Brydninger i ungdomslivet*. Red. Niels Ulrik Sørensen & Mette Pless. Aalborg Universitetsforlag.
 - Hansen, Niels-Henrik Møller (2016). *Motivation, tilstedeværelse og fastholdelse*. Aalborg Universitet.
 - Juul, Tilde Mette & Pless, Mette (2015). *Unge uddannelsesvalg i tal. Midtvejsrapport i forsøgs- og udviklingsprojektet 'Fremtidens Valg og Vejledning'*. Center for Ungdomsforskning.
 - Kloppenborg, Hans Skov & Witttrup, Jesper (2015). *Rapportsammenfatning: Sårbare børn – hvem er de, hvor bor de, og hvordan klarer de sig i skolen?* KORA: Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning.
 - Thorsteinsson, Hallur Gilstón; Dittmann, Therese et al. (2012). *Støtte til sårbare elever. Anbefalinger til udvikling og implementering af politikker og beredskaber på erhvervsuddannelserne*. Psykiatrifonden.

2 Rasmussen, M., Petersen, T., R. & Due, P. (2015). *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. Statens Institut for Folkesundhed. Syddansk Universitet.

3 Ottosen, M.H. et al (2014). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014*. Socialforskningsinstituttet. 10:20.

4 Juul, S. (2017). *Selvets kultur*. København: Hans Reitzel.

5 Bendtsen, L. (2005). *Mellem drøm og mareridt. Unges fortællinger om engle, dæmoner, anerkendelse og skam*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

6 Juul, S. (1996). *Sårbarhedsskabende træk i det moderne samfund*. København: Socialforskningsinstituttet.

7 Jørgensen, P. Schultz (2016). *Broen til det andet menneske*. København: Kristeligt Dagblads Forlag.

8 Grønbæk, M., Pors, H. & Pors, J. G. (2017). *VækstModellen - Kulturskabende dialoger*. Frederikshavn: Dafolo. Bogen beskriver en model, der bygger på fem led: (1) hvad går godt, (2) udfordringer, (3) muligheder, (4) aftaler, (5) det bedste i dag. Her forsøges skabt et grundlag for en dialog, der afdækker og skaber ny tro på mulighederne. I modellen skelnes mellem problemer, der peger bagud, og udfordringer, der peger fremad. Modellen er opbygget som en sådan fremadpegende ramme for en dialog.

Fakta om emnet s. 17, 25 og 39

De unge i målgruppen for forberedende tilbud. Danmarks Evalueringsinstitut, 2016.

Den Store Danske, Gyldendal (14. august 2018). www.denstoredanske.dk/index.php?sideid=160282.

Fra ikke-parat til parat. Danmarks Evalueringsinstitut, 2017.

Hvem er de unge på kanten af det danske samfund? Om hverdagsliv, ungdomskultur og indsatser, der gør en positiv forskel/Noemi Katznelson m.fl. Aalborg Universitetsforlag. Ungdomsliv, nr. 1, 2015.

"Jeg kommer heller ikke i dag" – om støtte af sårbare unge i uddannelse/Hallur Gilstón Thorsteinsson og Bjarke Malmstrøm Jensen. Undervisningsministeriet, 2010.

Uddannelse løfter beskæftigelsen for ufaglærte unge markant. Marginale effekter af uddannelse/Mie Dalskov Pihl. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2016.

Udsyn i udskolingen/Bo Klindt Poulsen m.fl. KL og Danmarks Lærerforening, 2016.

Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet. Årgang 95 – Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. SFI – Det Nationale Forskningscenter For Velfærd, 2016.

Viden om fravær. EMU, udateret.

Projektoversigter s. 26-27

Håndbog i anerkendende udforskning/af David L. Cooperrider m.fl. Dansk Psykologisk Forlag, 2011.

Kreativ procesledelse. Nye veje til bedre praksis/Mille O. Høier m.fl. Dansk Psykologisk Forlag, 2011.

Livsduelighed og børns karakterstyrker/Anne Linder og Mette Marie Ledertoug. Dansk Psykologisk Forlag, 2014.

Når de voksne er nysgerrige/Michael Højlund Larsen. Forlaget Højlund, 2016.

Pilotprojekter - Metodeudvikling via forsknings-cirkler. Indsats 2 – et samarbejde mellem BFAU og 15 UU-centre. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2017.

Ressourcefokuseret vejledning/Marianne Tolstrup. Dansk Psykologisk Forlag, 2014.

Slip anerkendelsen løs! Appreciative Inquiry i organisationsudvikling/Mads Ole Dall og Solveig Hansen. Frydenlund, 2001.

Systemisk coaching. En grundbog/Hanne V. Moltke og Molly Asbjørn. Dansk Psykologisk Forlag, 2009.

Udsyn i udskolingen/Bo Klindt Poulsen m.fl. KL og Danmarks Lærerforening, 2016.

Vitaliseringsmodellen – en introduktion/Jan Tønnesvang og Nanna B. Hedegaard. Klim, 2015.

Vækstmodellen/Marianne Grønbæk. Dafolo, 2017.

WATCH. En brugsbog i gruppevejledning/Sigríður Hulda Jónsdóttir m.fl. Schultz, 2012. www.mi-life.dk. www.robusthed.dk.

DE UNGES STEMME

Hvad kommer du til at tænke på, når jeg siger ...
Vejledere og lærere

“Jeg er ikke vurderet sådan helt uddannelsesparat. Men det bliver man jo. I starten var det sådan lidt ... at skulle snakke med sin vejleder, men nu går det godt. Jeg synes, vi kommer rundt om mange ting. Min vejleder blander sig ikke i, hvad jeg skal, men hun spørger ind til, hvad jeg har tænkt på.”

Karl, 15 år, Viborg

Du kan downloade dette og de tre øvrige temahæfter i serien Praksis & Perspektiv på Brug for alle unges hjemmeside, www.bfau.dk, eller på www.emu.dk. De trykte publikationer kan også rekvireres gratis via Brug for alle unges hjemmeside, www.bfau.dk. Du kan desuden finde mere information om Brug for alle unge og de forskellige indsatser i projektet på www.bfau.dk.

God fornøjelse